

Informatieblad

ISO 14001 voor toezichthouders milieuwet- en regelgeving

De overtuiging -en ervaring- van SCCM is dat elke organisatie (hoe klein ook) betere milieuprestaties behaalt door het gebruik van de plan-do-check-act aanpak uit de ISO 14001-norm

Copyright SCCM

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SCCM.

Disclaimer

De inhoud van deze brochure is met uiterste zorg samengesteld, desondanks kunnen fouten en onvolledigheden niet geheel worden uitgesloten. SCCM aanvaardt derhalve geen enkele aansprakelijkheid, ook niet voor directe of indirecte schade ontstaan door of verband houdend met het gebruik van de inhoud van deze uitgave.

ISO 14001 voor toezichthouders milieuwet- en regelgeving

N180802, versie 4 september 2018

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1		
1	Inleiding	5
HOOFDSTUK 2		
2	Essentie ISO 14001-milieumanagementsysteem	6
HOOFDSTUK 3		
3	Essentie certificatie ISO 14001	7
HOOFDSTUK 4		
4	Toegevoegde waarde van milieumanagementsysteem voor het toezicht	9
HOOFDSTUK 5		
5	Toegevoegde waarde van certificatie voor het toezicht	10
HOOFDSTUK 6		
6	Beleids thema's overheid in relatie tot ISO 14001	11
	ISO 14001 en energiebesparing/reductie CO ₂ -emissies	11
	ISO 14001 en externe veiligheid	11
	ISO 14001 en circulaire economie	12

I Inleiding

Doel van dit informatieblad is om toezichthouders in een kort bestek inzicht te geven in de mogelijkheden om de informatie uit milieu- en energiemanagementsystemen en de certificatie daarvan te gebruiken bij de uitvoering van toezicht. Voor meer gedetailleerde informatie zijn links naar andere publicaties van SCCM opgenomen.

De volgende onderwerpen worden belicht:

- De essentie van ISO 14001;
- De essentie van certificatie;
- Toegevoegde waarde van het managementsysteem voor het toezicht;
- Toegevoegde waarde van certificatie voor het toezicht;
- De relatie van managementsystemen met diverse beleidsthema's van de overheid.

2 Essentie ISO 14001- milieumanagementsysteem

Een milieumanagementsysteem bestaat uit maatregelen om systematisch een op continue verbetering gericht milieubeleid te ontwikkelen en uit te voeren. Het naleven van milieuwet- en regelgeving is daarbij het minimum en moet door middel van het managementsysteem zijn geborgd. De norm stelt geen eisen aan het niveau van de milieuprestatie zelf. Deze bepaalt de organisatie mede op basis van de inbreng van onder andere de verwachtingen van belanghebbenden.

Belangrijke onderdelen van het milieumanagementsysteem zijn:

- Inzicht in de belangrijke ontwikkelingen en behoeften/verwachtingen belanghebbenden;
- Commitment van de directie om te verbeteren en te voldoen aan wettelijke en andere eisen;
- Inzicht in zowel milieubelasting van de producten/diensten als de mogelijkheden deze te beïnvloeden in de gehele levenscyclus;
- Doelstellingen ten aanzien van de milieuprestaties en de verbetering daarvan;
- Plannen van acties om doelstellingen te realiseren;
- Ondersteunende maatregelen om acties te realiseren (bewustzijn medewerkers; in- en externe communicatie);
- Organisatorische maatregelen (zoals vastleggen van processen en instructie, management of change en voorbereiding op noodsituaties);
- Monitoring en meting van de milieuprestaties (waaronder interne audits en eigen beoordeling van de naleving);
- Constateren van afwijkingen en nemen corrigerende maatregelen;
- Beoordeling door de directie en aanscherping van doelstellingen.

De voorgaande onderdelen vormen samen de zogenaamde 'plan-do-check-act' cyclus (PDCA).

ISO 14001 wordt toegepast door alle soorten organisaties (klein en groot; industrieel en dienstverlenend; profit en non-profit). Het voorbeeld 'Holland Transport' laat zien hoe ISO 14001 bij een kleine organisaties eruit kan zien. De ISO 14001-norm is te koop via de NEN-webshop. De basistekst (exclusief de bijlagen is opgenomen in de EMAS-verordening).

3 Essentie certificatie ISO 14001

Certificatie op basis van ISO 14001 verloopt via een cyclus van drie jaar:

- Bij de initiële certificatie wordt het gehele systeem beoordeeld op aanwezigheid en werking;
- De twee volgende jaren is er een jaarlijkse controle waarbij door een beperkte steekproef naar de werking wordt gekeken. Daarnaast wordt onder andere de correspondentie met de overheid, de opvolging van verbetermaatregelen en de implementatie van wijzigingen beoordeeld;
- Het derde jaar vindt een herbeoordeling plaats waarbij het gehele systeem wordt getoetst en een nieuw certificaat wordt afgegeven.

De certificatie-audits worden uitgevoerd door auditteams. De auditors moeten gekwalificeerd zijn voor de sector waarin de organisatie werkzaam is. De tijdsduur van de audits wordt bepaald op basis van internationale richtlijnen (IAF MD5). Initiële audits variëren in tijdbesteding van enkele dagen voor kleine organisatie tot tientallen dagen voor grote concerns.

In Nederland wordt ISO 14001-certificatie gecoördineerd door SCCM. SCCM heeft overeenkomsten met 17 certificatie-instellingen die werken met het [certificatieschema](#) van SCCM. Het certificatieschema bevat de interpretatie van de ISO 14001-norm en richtlijnen voor de organisatie en werkwijze van de certificatie-instellingen. Doelstelling van SCCM is om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van het certificatieproces aansluit bij de behoeften en verwachtingen van alle belanghebbende partijen. Dit doet SCCM ook voor ISO 45001 (gezond en veilig werken managementsystemen) en ISO 50001 (energiemanagementsystemen).

SCCM registreert alle ISO 14001-certificaten afgegeven door de bij SCCM [aangesloten certificatie-instellingen](#). De database van SCCM is te vinden op www.sccm.nl en bevat het overgrote deel van de ISO 14001-certificaten in Nederland. Het zijn niet alle certificaten, omdat organisaties soms gecertificeerd zijn door buitenlandse certificatie-instellingen of gecertificeerd zijn als vestiging van een buitenlands concern.

Organisaties kunnen ervoor kiezen om vestigingen afzonderlijk te certificeren of om de vestigingen mee te nemen als onderdeel van een hoofdvestiging. In de database van SCCM zijn ook de eventuele vestigingen geregistreerd.

Wanneer een organisatie niet langer voldoet aan de ISO 14001-norm, wordt een organisatie door de certificatie-instelling geschorst. Dit wordt in de database van SCCM vermeld. Organisaties krijgen dan maximaal een half jaar de tijd om de afwijking te herstellen. Daarna volgt eventueel intrekking van het certificaat.

Afhankelijk van de situatie kunnen vragen worden gesteld of klachten worden ingediend bij de gecertificeerde organisatie zelf, de certificatie-instelling, SCCM of de Raad voor Accreditatie. De laatste houdt toezicht op de in Nederland geaccrediteerde certificatie-instellingen. Op de website van SCCM is meer informatie over de indiening van klachten.

Bij certificatie wordt beoordeeld of het managementsysteem aan de ISO 14001-norm voldoet. Tijdens de audit wordt dus primair de inhoud en werking van het managementsysteem beoordeeld. Onderdeel daarvan zijn ook alle maatregelen die nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke en andere eisen. Hoe in de praktijk invulling kan worden gegeven aan de eisen in de ISO 14001-norm ten aanzien van de compliance met wet- en regelgeving is beschreven in een [informatieblad](#). Daarin wordt onder meer duidelijk gemaakt met welke detail de eisen moeten worden geïdentificeerd. Bij een systeembeoordeling wordt de werking van het systeem beoordeeld door een steekproef uit de wet- en regelgeving te nemen. Wanneer er afwijkingen zijn is de primaire vraag of de organisatie deze zelf heeft onderkend, deze eventueel heeft gecommuniceerd met de toezichthouder en verbetermaatregelen heeft genomen. Een systeembeoordeling heeft daarmee een andere insteek dan een compliance-beoordeling.

Meer informatie over ISO 14001 en het certificatieproces vindt u op de website van [SCCM](#).

4 Toegevoegde waarde van milieumanagementsysteem voor het toezicht

Wanneer een organisatie ISO 14001 heeft geïmplementeerd is de volgende informatie beschikbaar met betrekking tot het voldoen aan wet- en regelgeving:

- Actueel overzicht van de milieuwet- en regelgeving en de eisen die hieruit volgen voor de organisatie;
- De resultaten van de eigen beoordeling op het voldoen aan de wet- en regelgeving;
- Besluiten van de directie ten aanzien van het voldoen aan de wet- en regelgeving en eventuele acties ingeval de naleving niet op orde is.

Een toezichthouder zou bij een inspectie kunnen vragen naar de bovenstaande informatie. Deze informatie is niet alleen interessant voor het toezicht, maar het feit dat er naar gevraagd wordt vormt ook een stimulans voor de organisatie om het milieumanagementsysteem goed te onderhouden omdat de toezichthouder er waarde aan hecht.

Naast de onderdelen uit de ISO 14001-norm gerelateerd aan de naleving zijn onder meer de volgende eisen interessant:

- De organisatie dient te zorgen voor valide en betrouwbare milieu-informatie. Dit betekent dat eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de monitoring en verwerking van de milieu-informatie;
- De organisatie moet de risico's en kansen kennen en doelstellingen hebben die gericht zijn op het continue verbeteren van de milieuprestaties. Toezichthouders kunnen organisaties vragen naar de risico's en kansen die zijn geïdentificeerd, de (strategische) keuzes die zijn gemaakt en de doelstellingen die zijn geformuleerd;
- ISO 14001 vereist dat de directie nauw betrokken is bij het milieumanagementsysteem. Dit betekent dat deze ook aanspreekbaar is op het functioneren en moet zorgen dat ook het personeel wordt gemotiveerd om bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen. Daarnaast dient het milieubeleid afgestemd te zijn op het strategisch beleid van de organisatie.

5 Toegevoegde waarde van certificatie voor het toezicht

Certificatie betekent dat een deskundige buitenstaander het milieumanagementsysteem beoordeelt. Het gaat om zowel de aanwezigheid als de werking van het managementsysteem. Het feit dat een organisatie dit vrijwillig doet kan als een positief signaal worden beschouwd.

Wanneer tijdens een audit punten naar voren komen die niet voldoen, moeten deze aangepakt worden. Afhankelijk van de ernst van de afwijking krijgt de organisatie tijd om de afwijking te herstellen.

De resultaten van de audit worden in een auditrapport vastgelegd. Een toezichthouder kan de gecertificeerde organisatie vragen naar dit auditrapport en daar bij de inspectie op anticiperen. Het auditrapport geeft inzicht in:

- de tekortkomingen die zijn geconstateerd ten aanzien het voldoen aan ISO 14001;
- punten van verbetering die naar voren zijn gekomen. Een auditor kan punten naar voren brengen die (nog) niet als een afwijking moeten worden beschouwd, maar wel voor verbetering vatbaar zijn;
- de steekproeven die zijn genomen.

Wanneer tijdens de inspectie steekproeven worden genomen, kunnen deze afgestemd worden op steekproeven tijdens het certificatieproces. Het heeft voor alle partijen meer toegevoegde waarde wanneer er nieuwe onderwerpen in de steekproef worden meegenomen.

Door gebruik te maken van de informatie die door certificatie van het milieumanagementsysteem beschikbaar komt kan de inspectie van de overheid efficiënter worden ingevuld. Bijkomend voordeel is dat wanneer de toezichthouders gebruik maken van de informatie uit het milieumanagementsysteem en het certificatieproces dit tegelijkertijd een stimulans is voor de gecertificeerde organisaties om het managementsysteem actief te gebruiken en de certificatie-instelling om kritisch te blijven.

In de notitie ‘[certificatie en systeemtoezicht](#)’ is de visie van SCCM op de afstemming tussen overheidstoezicht en certificatie beschreven.

6 Beleidsthema's overheid in relatie tot ISO 14001

ISO 14001 en energiebesparing/reductie CO₂-emissies

Organisaties die voldoen aan ISO 14001 besteden aandacht aan energiebesparing/reductie van CO₂-emissies en zullen doelstellingen hebben om besparing/reductie te realiseren:

- Het verbruik van energie komt naar voren als milieuaspect. Enerzijds omdat het een grondstof is en anderzijds omdat er emissies aan verbonden zijn;
- De noodzaak om energie te besparen/CO₂-emissies te reduceren zal bij de contextanalyse naar voren komen als een belangrijke ontwikkeling die prioriteit krijgt;
- Op basis van wet- en regelgeving (Activiteitenbesluit, EED etc.) zijn organisaties verplicht aandacht hieraan te besteden.

Om te kunnen voldoen aan alle eisen uit ISO 14001 zal een organisatie inzicht moeten hebben in de omvang van het energieverbruik, de wijze van gebruik en de mogelijkheden om dit terug te brengen. De mate van detail kan echter van organisatie tot organisatie verschillen. Een energiebalans is bijvoorbeeld niet vereist. Dit is reden dat het EED voor de invulling van de energieaudit een aanvulling vereist. SCCM heeft het [certificatieschema 'CO₂-reductiemanagement met ISO 14001'](#) ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de 'energieanalyse' waarmee voldaan wordt aan de eisen van de EED met voldoende diepgang wordt uitgevoerd.

Organisaties kunnen ook het milieumanagementsysteem verdiepen door de ISO 50001 voor energiemanagementsystemen toe te passen. Er is echter maar een beperkt aantal organisaties dat daarvoor kiest. In het [informatieblad 'energiemanagement'](#) van SCCM worden de kenmerken van de verschillende opties toegelicht.

Voor meer informatie over energiemangement zie de website van [SCCM](#).

ISO 14001 en externe veiligheid

Vanuit twee invalshoeken komt externe veiligheid binnen het milieumanagementsysteem aan de orde:

- Risico's door (explosie)gevaarlijke stoffen dienen geïnventariseerd te worden. Dit kunnen risico's zijn bij bijvoorbeeld opslag of gebruik van de gevaarlijke stoffen;
- Bij de identificatie van wet- en regelgeving moeten de eisen worden geïnventariseerd (zoals eisen uit BRZO en PGS).

Organisaties die BRZO-plichtig zijn moeten een veiligheidsbeheerssysteem (VBS) implementeren. Het VBS heeft een overlap met het milieumanagementsysteem. Het bevat dezelfde onderdelen maar geeft een specifiekere invulling voor externe veiligheid. Organisaties kunnen de NTA 8620-norm gebruiken om invulling te geven aan de eisen aan de VBS uit het BRZO. De [NTA 8620](#) heeft dezelfde opzet als de ISO-managementsystemen en maakt integratie van de managementsystemen mogelijk. NTA 8620 kan worden gebruikt als een 'extra module' om het milieumanagementsysteem op onderdelen te verdiepen.

Bij ISO 14001-certificatie wordt de invoering en werking van het gehele managementsysteem beoordeeld. Daarbij worden steekproeven genomen uit de risico's die bij de betreffende organisatie aan de orde zijn. Vaak is er een groot aantal milieuthema's aan de orde en is externe veiligheid daar een van. Bij steekproeven kunnen dus ook aspecten van externe veiligheid aan de orde zijn. Het is echter geen complete beoordeling van alle BRZO-eisen en/of het hele veiligheidsbeheerssysteem.

Een certificatie-instelling kan in aanvulling op het ISO 14001-audit ook een uitspraak doen over het voldoen aan NTA 8620. Dit wordt door bedrijven echter in de praktijk nauwelijks gevraagd omdat er regelmatig BRZO-inspecties van de overheid zijn en de inschakeling van een certificatie-instelling een verdubbeling van de inspectielast zou betekenen.

ISO 14001 en circulaire economie

De eisen in ISO 14001 sluiten aan bij een milieubeleid dat is gericht op een circulaire economie:

- ISO 14001 richt zich op alle mogelijkheden van een organisatie om invloed op het milieu uit te oefenen. Het gaat om zowel de kenmerken van de producten/diensten die worden geleverd en de wijze waarop deze worden geproduceerd als de milieubelasting in de keten van leveranciers/dienstverleners;
- Bij de identificatie van de milieuaspecten dient een organisatie het 'levenscyclusperspectief' als uitgangspunt te nemen. Dit betekent dat zowel in de keten van leveranciers als afnemers naar de risico's en kansen met betrekking tot het milieu moet worden gekeken. ISO 14001 vereist niet dat levenscyclusanalyses volgens de LCA-systematiek worden uitgevoerd. Er moet echter wel inzicht zijn in de milieubelasting op andere plaatsen in de keten en de mogelijkheden daar invloed op uit te oefenen;
- ISO 14001 vereist ook een koppeling met het strategisch beleid van de organisatie. Een organisatie kan zich dus niet beperken tot de milieubelasting die optreedt bij de organisatie zelf, het milieubeleid dient nadrukkelijk vanuit een breder perspectief tot stand te komen.

SCCM heeft de Milieuprestatiemeting ontwikkeld. Door het beantwoorden van 26 vragen verdeeld over vier thema's krijgt de organisatie inzicht in de milieuprestatie. Bij de opzet van het instrument is de ketenbenadering nadrukkelijk verwerkt. Het instrument is bedoeld voor al gecertificeerde organisaties die hiermee de onderdelen in kaart te brengen waar zij hun milieuprestaties kunnen verbeteren.

Contact

U bent van harte uitgenodigd uw vraag aan ons voor te leggen.
Bedrijven, organisaties, adviseurs, toezichthouders, certificatie-instellingen
en andere belanghebbenden helpen we graag verder.

Mijn.sccm is hét kennisplatform voor ISO 14001 en OHSAS 18001/ISO 45001.
Op mijn.sccm vindt u onder andere samenvattingen van de meest relevante
milieu- en arbowet- en -regelgeving en halfjaarlijkse overzichten van gewijzigde
wet- en regelgeving. Kijk op mijn.sccm.nl en meld u aan!

Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen

Postbus 13507
2501 EM Den Haag
T 070 - 362 39 81
info@sccm.nl
www.sccm.nl

Uitgave SCCM, Den Haag, 4 september 2018